

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра економіки та менеджменту

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
канд. хімічних наук, доц.
_____ Пантелеймонов А. В.

“ _____ ” _____ 2018р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Бюджетна система

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти _____

галузь знань _____ 07 Управління та адміністрування _____
(шифр і назва)

спеціальність _____ 074 Публічне управління та адміністрування _____
(шифр і назва)

освітня програма _____
(шифр і назва)

спеціалізація _____ Публічне управління та адміністрування _____
(шифр і назва)

вид дисципліни _____ за вибором _____
(обов'язкова / за вибором)

факультет _____ Економічний _____

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою економічного факультету “22” червня 2018 року, протокол № 8

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Жадан Олександр Васильович доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри економіки та менеджменту

Програму схвалено на засіданні кафедри економіки та менеджменту

Протокол від “20” червня 2018 року № 13

Завідувач кафедри економіки та менеджменту

_____ (Дорошенко Г. О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією економічного факультету

(назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна)

Протокол від “21” червня 2018 року № 9

Голова методичної комісії економічного факультету

_____ Євтушенко В.А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Бюджетна система” складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки

перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальність 074 Публічне управління та адміністрування

спеціалізація Публічне управління та адміністрування

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – надання студентам теоретичних та практичних знань з організації та функціонування бюджетної системи на основі вивчення сутності бюджетних відносин і характеру їх впливу на суспільство, розкриття законів побудови і функціонування бюджетної системи, теоретичних засад системи державного фінансового регулювання в ринковій економіці.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

- вивчення теоретичних основ формування і використання бюджету держави, бюджетного устрою і принципів побудови бюджетної системи;
- вивчення місця та ролі бюджету в фінансовій системі;
- засвоєння теоретичних основ формування і використання бюджету держави;
- засвоєння теоретичних та практичних знань щодо організації виконання дохідної та видаткової частин бюджету;
- оволодіння знаннями щодо механізму складання, затвердження та виконання бюджету;
- формування знань з питань державного кредиту та управління державним боргом;
- вивчення процесу формування та розподілу міжбюджетних трансфертів.

1.3. Кількість кредит: в 4

1.4. Загальна кількість годин: 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	3-й
Семестр	
5-й	5-й
Лекції	
32 год.	12 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	4 год.

Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
51 год.	99 год.
Індивідуальні завдання	
5 год.	5 год.

1.6. Заплановані результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати: сутність, функції, структуру бюджету держави, історію формування бюджетних відносин, будову бюджетної системи України, принципи бюджетного устрою, етапи бюджетного процесу (складання, розгляд, затвердження, виконання), функції органів управління бюджетним процесом, процес формування доходної та видаткової частин державного та місцевих бюджетів, сутність міжбюджетних відносин;

вміти: вирізняти роль бюджету в системі відтворення та розподілу фінансових ресурсів держави, аналізувати сучасні бюджетні відносини та виявляти їх недоліки, моделювати нормальну та кризову фінансові ситуації, будувати моделі фінансових відносин, виявляти фактори впливу на бюджетний дефіцит та шляхи його покриття, будувати структурно-логічні схеми основних податків, аналізувати можливості і необхідність залучення зовнішніх ресурсів для виконання функцій держави, будувати моделі повернення державного боргу (внутрішнього та зовнішнього).

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Економічний зміст та складові бюджетної системи

Тема 1. Сутність, призначення та роль бюджету держави

1. Бюджет як економічна категорія.
2. Функції бюджету та його роль в державі.
3. Бюджетна політика держави.
4. Бюджетний механізм.

Тема 2. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи

1. Основи бюджетного устрою держави.
2. Сутність та структура бюджетної системи.
3. Принципи організації бюджетної системи.

Тема 3. Бюджет як головний фінансовий план держави

1. Місце державного та місцевих бюджетів в системі фінансових планів України.
2. Призначення та структура бюджетної класифікації.
3. Сутність, принципи та методи бюджетного планування.

Тема 4. Державний бюджет України

1. Призначення і роль Державного бюджету України.
2. Доходи Державного бюджету України.
3. Видатки, що здійснюються з Державного бюджету України.

Тема 5. Місцеві бюджети

1. Місцеві бюджети як ланка бюджетної системи.
2. Доходи місцевих бюджетів України.
3. Видатки місцевих бюджетів України.

Тема 6. Міжбюджетні відносини

1. Сутність міжбюджетних відносин, їх характеристика та регулювання.
2. Види міжбюджетних трансфертів.
3. Вирівнювання платоспроможності місцевих бюджетів.
4. Міжбюджетні субвенції.

Тема 7. Бюджетний процес

1. Загальні основи бюджетного процесу.
2. Учасники бюджетного процесу.
3. Складання, розгляд та затвердження проекту Державного та місцевих бюджетів України.
4. Виконання бюджету.
5. Складання і затвердження звіту про виконання бюджету.

Розділ 2. Основні напрями видатків бюджету

Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку

1. Видатки бюджету на розвиток економіки держави.
2. Бюджетне фінансування науки.

Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу

1. Видатки бюджетів на соціальний захист.
2. Видатки бюджету на освіту.
3. Видатки бюджету на охорону здоров'я.

Тема 10. Видатки бюджету на управління та оборону

1. Характер і зміст видатків бюджету на державне управління.
2. Видатки держбюджету на оборону: їх склад та специфіка.

Тема 11. Дефіцит, профіцит бюджету та державний борг

1. Профіцит бюджету. Сутність, форми та види бюджетного дефіциту.
2. Методи фінансування бюджетного дефіциту.
3. Бюджетна класифікація фінансування бюджету.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с.р.	л		п	лаб.	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Економічний зміст та складові бюджетної системи												
Тема 1. Сутність, призначення та роль бюджету держави	13	4	4	-	-	5	11,5	1	0,5	-	-	10
Тема 2. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи	9	2	2	-	1	4	10	1	-	-	1	8
Тема 3. Бюджет як	9	2	2	-	-	5	10	1	-	-	-	9

головний фінансовий план держави												
Тема 4. Державний бюджет України	14	4	4	-	1	5	11,5	1	0,5	-	1	9
Тема 5. Місцеві бюджети	14	4	4	-	1	6	11,5	1	0,5	-	1	9
Тема 6. Міжбюджетні відносини	13	4	4	-	-	5	11,5	1	0,5	-	-	10
Тема 7. Бюджетний процес	12	4	4	-	-	4	12,5	2	0,5	-	-	10
Разом за розділом 1	84	24	24	-	3	33	78,5	8	2,5	-	3	65
Розділ 2. Основні напрями видатків бюджету												
Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку	9	2	2	-	1	4	10,5	1	0,5	-	1	8
Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу	9	2	2	-	1	4	10,5	1	0,5	-	1	8
Тема 10. Видатки бюджету на управління та оборону	9	2	2	-	-	5	10	1	-	-	-	9
Тема 11. Дефіцит, профіцит бюджету та державний борг	9	2	2	-	-	5	10,5	1	0,5	-	-	9
Разом за розділом 2	36	8	8	-	2	18	41,5	4	1,5	-	2	34
Усього годин	120	32	32	-	5	51	120	12	4	-	5	99

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Сутнісна характеристика бюджету та його роль у розвитку держави	4	0,5
2	Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи	2	-
3	Бюджет в системі фінансових планів держави	2	-
4	Структура Державного бюджету України, особливості формування його дохідної та видаткової частин	4	0,5
5	Місцеві бюджети в бюджетній системі України	4	0,5
6	Формування та регулювання міжбюджетних відносин	4	0,5
7	Зміст бюджетного процесу на державному та місцевому рівні	4	0,5
8	Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку	2	0,5
9	Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу	2	0,5

10	Видатки бюджету на управління та оборону	2	-
11	Дефіцит, профіцит бюджету та державний борг	2	0,5
	Разом	32	4

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Історія виникнення та сутність бюджету.	2	3
2	Роль бюджету у економічному розвитку держави.	2	3
3	Роль бюджету у соціальному розвитку держави.	2	3
4	Характеристика основних напрямів бюджетної політики щодо доходів та видатків.	2	3
5	Характеристика основних напрямів бюджетної політики щодо соціального захисту населення.	2	3
6	Бюджетна політика в країнах світу та використання зарубіжного досвіду в Україні	2	3
7	Бюджетна система України: становлення та розвиток.	2	3
8	Бюджетна децентралізація в Україні.	2	3
9	Бюджетна система України та однієї із зарубіжних країн (порівняльна характеристика).	2	4
10	Особливості бюджетного планування в Україні.	2	4
11	Застосування програмно-цільового методу у бюджетному плануванні.	2	4
12	Світовий досвід бюджетного планування.	2	4
13	Бюджетна класифікація як систематизація згрупування доходів і видатків бюджету.	2	4
14	Податки як основне джерело доходів бюджету.	2	4
15	Роль неподаткових надходжень в доходах бюджету.	2	4
16	Особливості фінансування проектів регіонального розвитку за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку.	2	4
17	Управління коштами резервного фонду Державного бюджету України.	2	4
18	Міське самоврядування: система, принципи побудови.	2	4
19	Місцевий бюджет, його значення і роль у соціально-економічному розвитку території.	2	4
20	Особливості формування і використання бюджету об'єднаної територіальної громади.	2	4
21	Бюджет розвитку громади: досвід та можливості.	2	4
22	Бюджет участі громади: сутність та нові можливості.	2	4
23	Роль і завдання Міністерства фінансів України у бюджетному процесі.	2	4
24	Організаційна структура та функції Державної казначейської служби України.	2	4
25	Суть казначейського виконання Державного бюджету.	2	4
26	Механізми та форми участі громадськості у бюджетному процесі.	2	4
27	Шляхи підвищення прозорості бюджетного процесу.	2	4
28	Контроль у бюджетному процесі.	2	4
	Разом	56	104

6. Індивідуальні завдання

Навчальним планом передбачено виконання контрольної роботи за темами курсу.

7. Методи контролю

Для визначення успішності навчання використовуються контрольні заходи. Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретного завдання.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання після закінчення вивчення дисципліни.

Під час вивчення даної дисципліни використовуються такі форми поточного контролю: розв'язання тестових та контрольних завдань; участь у дискусіях на семінарських заняттях.

Під час вивчення даної дисципліни використовуються такі форми проміжного контролю: вирішення ситуаційних завдань; вирішення задач.

Під час вивчення даної дисципліни використовується така форма семестрового контролю: залік.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання											Сума	
Розділ 1							Розділ 2					Контрольна робота, передбачена навчальним планом
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	30	100
6	6	6	6	7	7	7	6	6	6	7		

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Бюджетна система: навч. посіб. / [Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін.] за заг. ред. В.П. Хомутенко. – Одеса: Видавництво Бартенєва, 2014. – 392 с.

2. Бюджетна система: навч. посіб. Друге видання, перероблене і доповнене / І.Л. Шевчук, В.О. Черепанова, Т.О. Ставерська . – Харків: Видавець Іванченко І. С., 2015. – 284 с.
3. Бюджетна складова реалізації домінантних напрямів суспільного розвитку: монографія / Л.В. Лисяк, О.В. Гриценко, С.В. Качула, К.М. Роменська та ін.; за наук. ред. д.е.н., проф. Л.В.Лисяк. - Дніпропетровськ: ДДФА, 2015. – 396 с.
4. Бюджетний кодекс України // Офіційний вісник України від 13.08.2010., № 59. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до кодексу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
5. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. / І. М. Титарчук, Ю. В. Негода. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2014. – 306 с.
6. Голинська О.В. Механізми державного управління бюджетами через інструменти програмно-цільового методу: монографія / Голинська О.В. – Одеса: ВМВ, 2013. – 272 с.
7. Климаш Н.І. Бюджетна система: навч. посіб. / Н.І. Климаш, К.В. Багацька, Н.І. Дем'яненко / За ред. Т.А. Говорушко. – Львів «Магнолія 2006», 2014. – 296 с.
8. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України: Закон України від 10.02.2015 № 176-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/176-102>.
9. Про внесення змін до Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.01.2015 № 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/12-2015-%D0%BF>.
10. Про державний бюджет України на відповідний рік: Закони України.
11. Про добровільне об'єднання територіальних громад від 05.02.2015 № 157-УІІІ. Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon517.rada.gov.ua/laws/show/157_80502.
12. Про заходи щодо реформування бюджетної політики: Указ Президента України від 31 липня 2014 р. № 621/96. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
13. Про Рахункову палату України: Закон України // ВВР України. – 2015. – № 36. – ст. 360.
14. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: навч. посіб. / [за заг. ред. В. В. Зубенка]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-П) впровадження». – К., 2017. – 184 с.
15. Федосов В.М. Бюджетна система: підручник / В.М. Федосов, С.І. Юрія. – К.: ЦУЛ; Тернопіль: Економічна думка, 2012. – 871 с.

Допоміжна література

16. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження КМУ від 01.04.2014 № 333-р) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/33301/04>.
17. Миргородська Л.О. Фінансові системи зарубіжних країн: навч. посіб. / Л.О.Миргородська. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.
18. Муніципальні фінанси: навч. посіб. / за ред. д.е.н., проф. О.П. Кириленко. – Тернопіль: Астон, 2015. – 360 с.
19. Німеччина починає відчувати наслідки кризи в євросоні [Електронний ресурс]. Українська правда / Економічна правда. – 20.08.2012 р. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2012/08/20/332323/>.
20. Опарін В.М. Бюджетна система: навч.-метод. посіб. / В.М. Опарін, В.І. Малько, С. Я. Кондратюк, Г. Б. Коломієць. – К.: КНЕУ, 2002. – 336.
21. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн./ Ю.В. Пасічник – К.: «Знання-Пресс», 2002.

22. Податковий кодекс України // Офіційний вісник України від 10.12.2010 р., № 92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
23. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
24. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97 -ВР. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
25. Реформа, децентралізація: прикладні аспекти реалізації: навчально-методичний посібник / авт. кол.: Ю.Б. Молодожен, О.В. Голинська, О.В. Гуненкова, О.Л. Ковінчук [за заг.ред. С.А. Попова]. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2015. – 84 с.
26. Чала Н.Д. Бюджетна система: навч. посіб. /Н.Д. Чала, Л.В. Лазоренко. – К.: Знання, 2010. – 223 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>.
2. Офіційний веб-портал Державної казначейської служби України. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/index>.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Комітету Верховної Ради України з питань бюджету. – Режим доступу: <http://budget.rada.gov.ua/kombj udj et/control/uk/index>.
6. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua>.
7. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. – Режим доступу: <http://www.mlsp.gov.ua>.
8. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>.
9. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.
10. Офіційний сайт Національної парламентської бібліотеки України. – Режим доступу: <http://profy.nplu.org/lsite/fi>.
11. Офіційний сайт Рахункової палати України. – Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/>.